

Marea Pandemie

- Criza sanitară, instant meltdown-ul economic, dar și eventualele reculuri socio-politico-militare, intersectate cu întreg contextul global de la finalul lui 2019, e posibil să fie numite peste veacuri "Marea Pandemie".
- Din punct de vedere sanitar, la nivel global va fi crunt, tocmai de aceea se va opera în logica "economiiile pot fi repornite, viețile nu."
- Și, chiar dacă le-am reporni, tot ar fi degeaba: criza sanitară va dura până la apariția și distribuția globală a unui vaccin, însă criza economică, mult după. Forțele fundamentale din spatele a ceea ce numim economia de astăzi vor fi profund alterate pe perioada Marii Pandemii.
- Pentru România, impactul va fi devastator dacă nu ne schimbăm total paradigma de gândire a noii realități și direcția de acțiune.
- Dar, ca noi toți, România la rândul-i e într-o dilemă.

Dilema

"This is your last chance. After this there is no turning back. You take the blue pill, the story ends. You wake up in your bed and believe whatever you want to. You take the red pill, you stay in Wonderland, and I show you how deep the rabbit hole goes" - Morpheus / Matrix

Azi sunt mai sigur decât eram acum trei săptămâni că ne aflăm pe buza unui eveniment istoric: o combinație sinistrală între gripa spaniolă din 1918, Marea Depresiune și un război mondial.

Un eveniment cu magnitudine istorică, de magnitudine globală, cea mai profundă criză socio-economică a GENERAȚIILOR noastre - incertitudine totală, anxietate planetară și băjbăială generalizată, mascată sub măsuri de provizorat.

Posibil că ceva de genul acesta vedeau și cei de-au prins începutul Marelui Război sau Marii Depresiuni. Foarte posibil că da. Doar că, în vremurile noastre, totul este mult mai dinamic. Mult mai intens. Și căderea începe mult mai de sus.

Totuși, de partea noastră sunt niște avantaje. Avem experiența crizelor anterioare, multe altele peste, instrumente la care nu visau măcar în trecut și un build-up informațional global continuu. Avem tot ce ne trebuie să ieșim cât de cât elegant din această Mare Pandemie. Și ca indivizi, și ca țară, și ca societate.

Cu cât ne aliniem cu toții mai repede în paradigma și direcțiile corecte, cu atât vom gestiona mai eficient aceste complicate vremuri. Dar, din păcate, nu facem încă ce trebuie. Suntem agățați într-un confortabil final de 2019, ce ne modelează încă gândurile și acțiunile. Percepția colectivă asupra realității e încă în inerție. Ne așteptăm la reveniri în "V" și mari petreceri la vară, suntem oarecum în filmul unei pauze planetare. Așa și acționăm.

Dar cu siguranță nu ne simțim ca într-o pauză, ci pe zi ce trece simțim din ce în ce mai puternic că we've crossed the point of no return, pe zi ce trece simțim tot mai intens că totul s-a schimbat, că totul se schimbă, nefiindu-ne încă clar ce și cum.

La fel ca Neo din Matrix, suntem și noi într-o mare dilemă. Continuăm să luăm pastila albastră, ne trezim cu gândul la un familiar trecut? Sau luăm pastila cea roșie și ne apucăm să construim un nou viitor?

Spre deosebire de Neo, care nu prea era afectat de miză, noi avem multe de pierdut. Cu cât vom alege mai târziu pilula roșie, cu atât ne va fi mai greu să ne revenim. Cu cât vom refuza mai mult, ca societate, să înțelegem noua realitate care ni se arată, cu atât va fi mai greu să gestionăm ceea ce va urma să trăim. Negarea realității în care ne-am trezit aruncați în doar câteva luni ne trage în jos și ne întârzie adaptarea.

Un pas în spate

Acum câteva săptămâni, pe când erau doar vreo 200.000 de mii de cazuri, am publicat un material pe LinkedIn: [Operating in the Coronavirus age - Trencadis General Strategy Update - 18.03.2020](#).

Un document strategic pentru compania pe care o conduc, care să dea un pic de claritate viitorului în care forțat am fost puși, nu doar noi, dintr-o perspectivă colectivă, ci în primul rând noi, ca specie umană:

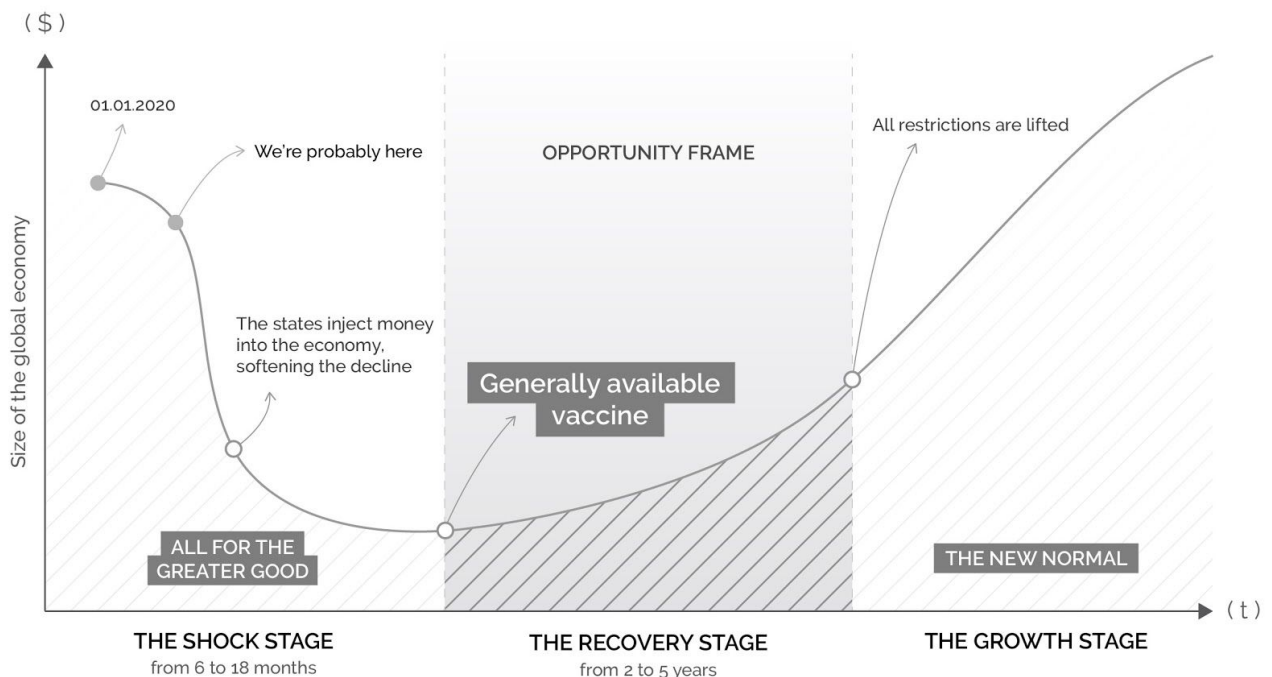
Tot ce este irelevant în noul context va dispărea, în primul rând pentru că forțele din spatele consumului global vor fi profund alterate. Nimeni (de la individ, la sisteme) nu va mai avea același comportament economic și social. Niciodată.

Tocmai de aceea, întrebarea principală pe care trebuie să ne-o punem nu este "Ce trebuie să facem ca să trecem peste aceste vremuri?", ci "Ce trebuie să facem pentru a ne adapta noului context în care se va așeza lumea, după ce faza inițială a efectului coronavirus va fi depășită?". Pe termen scurt, trebuie să supraviețuim - în cel mai basic și relevant mod cu putință. Pe termen lung, dacă vrem să supraviețuim, trebuie să ne rearticulăm întreaga filozofie de afaceri. Nu doar noi, Trencadis, ci toată lumea.

Astfel, din punctul meu de vedere, pentru a putea naviga cu sens în aceste vremuri, trebuie să ne uităm la dinamica crizei și să o segmentăm în etape de evoluție distincte, cu abordări specifice pentru fiecare dintre ele.

Ținând cont de felul în care evoluează lucrurile până în momentul de față, putem structura criza în trei etape de evoluție:

Prima, în care ne și aflăm - (1) Etapa de șoc. Imediat după, a doua - (2) Etapa de redresare. În final, noua normalitate - (3) Etapa de creștere.

Dacă, în materialul anterior, scopul a fost identificarea unui fir roșu pe baza căruia să putem articula o strategie la nivelul companiei pe care o conduc, de data asta îmi voi îndrepta atenția asupra impactului pe care îl va avea evenimentul pe care-l trăim.

În special în ceea ce privește România.

Concept

Pentru a putea să ne imaginăm evoluția în termeni de impact, e obligatoriu să vedem lucrurile ca pe un tot unitar, distribuit pe axa timpului. Criza sanitară va genera o criză economică, criza economică va genera o criză socială, criza socială va accentua probabil criza sanitară. Un cerc perfect de tip cauză-efect greu de rupt.

Fără doar și poate, evenimentul socio-economic pe care-l trăim azi are ca punct de pornire pandemia de COVID-19, dar aceasta este doar un declanșator al dezastrului care va urma.

Pe lângă impactul sanitar, deja conștientizat, șocul economic va fi imens - chiar dacă încă observăm multă prudență în estimările economiștilor și consultanților de business. Pur și simplu, lucrurile se întâmplă cu o asemenea viteză, încât raportările birocratice din piețe nu le pot încă defini cu acuratețe.

În schimb, semnalele sunt evidente:

- Peste 10 milioane de americani și-au pierdut locurile de muncă în ultimele două săptămâni ale lunii martie ¹ (în urma întregii crize financiare începute în 2007, în Statele Unite s-au pierdut în total 9 milioane de locuri de muncă).
- În cursul primului trimestru al acestui an, indicii bursieri ai celor mai importante burse din lume (Dow Jones, FTSE, Nikkei) au scăzut cu procente cuprinse între 20% și 30%. Cel mai slab trimestru în plan bursier din 1987 încoace ².
- Peste 90 de țări au cerut ajutor Fondului Monetar Internațional până la data scrierii acestui material, lucru unic de la înființarea instituției. Și abia începe distracția.

Și nu doar dramaticele scăderi dau semnalul. Eram deja, ca economie globală, într-un dezechilibru major. Ray Dalio ne zicea în noiembrie 2019: *This set of circumstances is unsustainable and certainly can no longer be pushed as it has been pushed since 2008. That is why I believe that the world is approaching a big paradigm shift* ³.

Majoritatea țărilor lumii înregistrează niveluri record ale datoriei publice - consecință directă a intervențiilor statale în combaterea efectelor crizei financiare din 2008-2009. În același timp, nivelul datoriilor corporate ⁴ la nivel global a ajuns la 29 trilioane, de departe cel mai mare nivel din istorie.

Economia mondială se află într-o stare accentuată de inegalitate, la nivelul celei dinaintea celui de-al doilea Război Mondial. 1% dintre cei mai bogați oameni din lume dețin 44% din averea globală, în timp ce 56% dintre oameni dețin doar 2% din averea lumii ⁵, distribuția aplicându-se cam la fel și la indivizi, și la companii, și la națiuni.

Așa că, pe lângă șocul economic aferent, urmat de întreruperea bruscă a lanțului cerere - ofertă, în context, economia va profita de acest momentum pentru a se autocorecta. Asta ne

1 Business Insider, [10 Millions Americans filed for unemployment in the past 2 weeks](#)

2 Fortune.com, [The stock market had its worst quarter since 1987—and its worst Q1 ever](#)

3 CNBC.com, [How America's capitalist system is 'broken,' according to billionaire financier Ray Dalio](#)

4 Wikipedia, [Corporate Debt Bubble](#)

5 Credit Suisse Report, [Global wealth report 2019](#)

va băga într-un iureș sanitaro-economic, urmat de instabilitate socială și politică greu de anticipat.

Parcă la fix, în ultimii ani am fost martorii ascensiunii populismului (de stânga sau de dreapta) și ai declinului democrației. Analistii politici vorbesc de mai multă vreme despre o "recesiune democratică". Pandemia și criza economică nu vor face decât să dinamizeze și mai tare lucrurile.

Criza sanitară. Criza economică. Criza socială. Criza politică. And so on.

Toate astea, puse cap la cap, definesc Marea Pandemie: efectele intersecției dintre contextul socio-economic în care ne aflăm în decembrie 2019 și pandemia care ne-a prins total nepregătiți la început de 2020.

Caracteristici

Pentru a evalua impactul, luând în calcul dinamica evenimentelor, dar și contextul din care am plecat, cred că putem pune pe masă niște caracteristici și implicații pe care această Mare Pandemie le va avea la nivel global:

01. Economiiile pot fi repornite, viețile nu.

Încet încet, deși corect ar fi pe repede înainte, mai toate guvernele lumii ajung la aceeași concluzie: **Economiiile pot fi repornite, viețile nu.**

E foarte important acest principiu în dinamica evenimentelor, nu doar pentru că este fundamental corect, ci în special pentru că va fi linia directoare în gestionarea pandemiei. Repornirea economiilor va fi făcută în acord cu evoluția pandemiei, progresiv, în sincron cu capacitatea statelor de a gestiona/ minimiza impactul sanitar la nivelul populațiilor.

02. Și chiar dacă le-am reporni, tot ar fi degeaba.

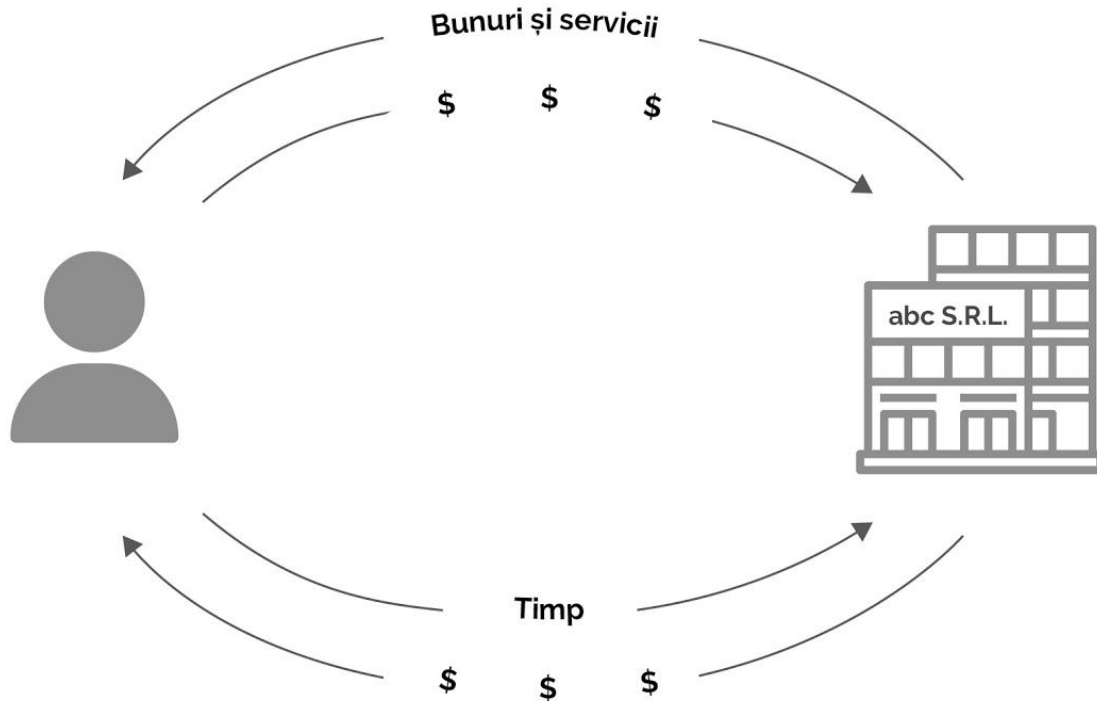
Înainte de orice, trecând peste context, trebuie menționat că motivul fundamental pentru care lucrurile vor cunoaște o implozie din punct de vedere economic este unul de ordin psihologic.

Societatea, aproape pe de-a-ntregul ei, s-a mutat în paradigma cetății sub asediu. Asta distorsionează profund circuitul economic.

lata de ce:

Economia globală poate părea o noțiune complexă, înfricoșătoare, aproape abstractă, iar ca manifestare chiar este, însă în mod fundamental ea poate fi descrisă ca suma tuturor tranzacțiilor / schimburilor dintre indivizi. Atât. Restul sunt variații & complicații, mijloace de maximizare a dinamicii tranzacțiilor și metode complicate prin care descriem interacțiunile rezultate.

Economia capitalistă, una dintre variații, abstractizând-o și pe ea la maxim, poate fi descrisă prin următorul model:

Oamenii cumpără produse și servicii de la companii, produse și servicii pe care companiile le produc prin cumpărarea de timp de producție de la alți oameni. Asta e tot.

Volumul și viteza cu care aceste tranzacții se întâmplă au legătură strict cu contextul socio-psihologic în care oamenii se regăsesc. Când oamenii sunt optimiști, se simt în siguranță, tranzacționează. Când unii sunt optimiști și tranzacționează, alții cumpără timp (tranzacționează) de la alți oameni, pentru a produce și mai multe tranzacții.

Astăzi nu suntem nici optimiști, nu ne simțim nici în siguranță. Azi suntem asediați de un inamic invizibil. Aproape toată planeta.

Azi nu tranzacționăm. Pentru că, dacă avem, mai bine ținem, iar dacă nu avem, nu avem.

Iar asta ne va omorî și mai tare economiile și ne va altera și mai tare stilul de viață, individual și colectiv.

03. Criza sanitară va dura până la vaccin. Criza economică, mult după.

Indiferent de măsurile pe care le va lua fiecare stat în parte, de felul în care gestionează local contagiunea sau nu, fiind o societate eminentamente interconectată și interdependentă la nivel global, criza sanitară la modul general va fi rezolvată atunci când populația planetei va fi vaccinată. Nu doar descoperit vaccinul, testat și produs, ci și distribuit, livrat. Asta, foarte probabil, va dura 18 luni sau mai mult.

În acest răstimp, unele țări vor ține total epidemia sub control, dar asta în defavoarea celor care nu vor reuși. Țările cu mai puține resurse și țările cu state mai slabe vor fi, în mod natural și inevitabil, discriminate de celelalte. Ca și economiile, și relațiile de cooperare, fie ele interstatale sau suprastatale, pot fi resetate. Viețile, în continuare, nu.

Tocmai această neuniformitate în gestiunea crizei sanitare va fi cea care va accelera profunda criză economică, cea care va urma. Cercul vicios care se creează va fi extrem de greu de controlat și foarte probabil se va reuși doar prin resetarea unor acorduri ca Bretton Woods (care stă la baza FMI, BM, OMC) și implementarea unor planuri internaționale de magnitudinea Planului Marshall, dar la nivel global.

Pentru că, indiferent de cum vor răspunde statele la nivel individual, soluția va trebui să fie globală. Alternativele sunt hidoase. Oricâți bani se vor arunca în economie, acești bani se vor evapora, atât timp cât nu este repornit tot sistemul. Iar sistemul este global.

România

La fel ca celelalte țări, și România va depăși criza sanitară. Scăderea treptată a numărului intern de cazuri - cuplată cu un management eficient al sosirilor în țară din zonele roșii și galbene - ne va permite să declarăm pandemia sub control la un moment dat. Dar asta va dura timp, mult timp, și ne devasta economic dacă nu ne schimbăm rapid optica.

Marea Pandemie ne prinde profund integrați în circuitul economic global, chiar dacă nu într-o poziție foarte bună, fiind în totalitate dependenți de deciziile politico-economice pe care le iau și le vor lua alții. Starea noastră de bine este dependentă și subordonată stării de bine a altora.

Capitalul românesc este mic ca volum și fragil ca structură. Nu are cum să reziste unui asemenea șoc. România, nefiind nici pe departe un producător de inovație sau măcar de avantaj comparativ ⁶, va fi extrem de expusă.

⁶ Wikipedia, [Comparative Advantage](#)

Impactul psihologic și restricțiile aferente crizei sanitare au scăzut și vor continua să scadă consumul global în cel mai accelerat ritm din istorie. Iar, din păcate, noi suntem o țară care orbitează în jurul consumului: ne hrănim economia din consum, iar ce producem, producem în mare parte pentru consum.

30 de miliarde de euro expunere doar în industria producătoare auto, una dintre cele mai lovite industrii. Și va fi lovită pe termen lung. Se invocă deja în lanț clauze de forțe majore la mașini deja achitate, nicio mașină nouă nu se vinde. Și probabil nu se va mai vinde ceva vreme de acum încolo.

Multe alte industrii producătoare vor fi lovite pe termen lung și se va ajunge la măsuri de austeritate și în cadrul lor - exact așa cum corect propune și Guvernul. Dar asta va crea șomaj, altul decât tehnic.

Pentru multe sectoare nu va fi de ajuns subvenționarea pe perioada situației de urgență, atât timp cât o revenire în "V" nu este posibilă sub nicio formă. Multe sectoare vor constata că relaxarea restricțiilor nu înseamnă nicidecum o revenire la normal și că utilitatea lor va fi mult scăzută pentru mult timp. Iar asta va crea șomaj, mult șomaj.

Presiunea pe buget va fi din ce în ce mai mare, încasările statului din ce în ce mai mici.

Iar de aici, shit storm, nici nu vreau să intru în detalii.

Și ce e de făcut?

Nimic mai mult decât să ne trezim. Să încetăm să mai negăm sau să cosmetizăm noua realitate, să ne evaluăm corect și să ne asumăm pierderile, să înțelegem că suntem toți în aceeași situație și că nu există altă cale decât să ieșim împreună din treaba asta. E momentul ca instinctul autoconservării, luciditatea și curajul asumării să fie puse la treabă în acest uriaș eveniment disruptiv pentru omenire.

Abia apoi vom putea acționa cu calm, sens și disciplină.

Radu Negulescu

10.04.2020